

Religijsko–teološke teme u časopisu *Život* (1919.–1944.) — *Obnovljeni Život* (1971.–2019.)

Marijan Steiner*

Sažetak

U članku se obrađuju religijsko–teološke teme koje prevladavaju u časopisu Život, odnosno Obnovljeni Život, a usput se spominju i tekstovi iz drugih područja (primjerice filozofija, psihologija, sociologija, povijest). U časopisu Život do završetka Drugoga svjetskoga rata bilo je naglašeno apologetsko nastojanje da se prikaže međusobni odnos kršćanstva i prirodnih znanosti s ukazivanjem na napade protiv vjere podizane u ime znanosti. U razdoblju od 1971. do danas (s vremenskim odsjecima 1971.–1990. i 1991.–2019.) izlazi Obnovljeni Život, pokrenut u doba postkoncilskoga aggiornamenta u Crkvi, popuštanja rigidnosti komunističke vladavine i Hrvatskoga proljeća. Crkva tada poduzima liturgijsku, teološku, pastoralnu i ekumensku obnovu te se otvara svijetu kroz dijalog s marksističkim materijalizmom i ateizmom. Nakon propasti komunizma, od 1991. rasprave i dijalozi s marksizmom i “dijalektičkim” materijalizmom postaju bespredmetni, pa se tada časopisu Obnovljeni Život nameću nove teme: dijalog kršćana s današnjim svijetom u kojem vlada siromaštvo uz goleme profite pojedinaca i organizacija, ekonomski problemi nerazvijenoga dijela svijeta, pitanja zaštite ljudskoga života, briga za okoliš i klimatske promjene, izazovi u korištenju silno razvijenih tehničkih sredstava i dr. Od svoga nastanka časopis neprestano nastoji na religijsko–teološkom području doprinosti izgradnji kršćanskih vjernika, kao i svih ljudi dobre volje koji žele ispuniti vlastite duhovne težnje.

Ključne riječi: Život; Obnovljeni Život; religijske teme; teološke teme; duhovna izgradnja; apologetski karakter; dijalog

* Prof. dr. sc. Marijan Steiner, Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Adresa: Jordanovac 110, 10000 Zagreb. E–adresa: msteiner@ffz.hr

Uvod

Časopis *Život* svrstava se u početke neoskolastičkoga, teološkoga, religioznoga i asketskoga prosvjećivanja hrvatskoga podneblja, gdje poslije Prvoga svjetskoga rata prevladava mentalitet prema kojemu vjera i znanost ne idu zajedno. To je ujedno vrijeme početka modernističke krize u Bibliji, pojave antiklerikalizma, modernizma, ekstremnoga materijalizma, liberalizma, te dolaska komunističkoga režima u Sovjetskom Savezu. Sve navedeno ugrožavalo je duh Katoličke crkve (usp. Brajičić, 1995, 241–249). Jedna od bitnih oznaka časopisa *Život* upravo je apologetski karakter s ciljem obrane i produbljivanja vjere. Ovaj članak obrađuje pretežno teološke i religiološke teme časopisa, ispuštene su one izrazito filozofskoga karaktera. U isto vrijeme izlazile su kod nas još neke važne katoličke revije: strogo znanstvena *Bogoslovska smotra* (od 1910.), studijska franjevačka *Nova revija* (1922.–1941.), meditativni dominikanski *Duhovni život* (1929.–1942.) te književno–umjetnička *Hrvatska revija* (1914.–1940.), koju su uređivali katolički intelektualci svjetovnjaci. U toj raznovrsnosti *Život* je imao vlastiti smjer, koji bi se mogao nazvati “integralni katolicizam” (usp. Sečkar, 417–421).

Život »pojavi se u času ‘dekristijanizacije golemog dijela naše inteligencije’, ‘prodiranja nekršćanskog i poganskog mišljenja u široke narodne slojeve’, ‘polaganog stvaranja skroz nekršćanskog mentaliteta’, ‘zaostajanja za vječnim i obveznim kršćanskim idealom’, ‘pomanjkanja dubljeg kršćanskog života’« (Uredništvo, 1975, 514). Uz naglašeni apologetski pristup temama, u člancima se je željela pružiti čitateljima zdrava hrana za njihov vjerski, kršćanski život. Stoga je misao vodilja uređivačke politike bila obrana kršćanske vjere i učvršćivanje vjerskih stavova na temelju promišljanja i jakih argumenata.

1. *Život* (1919.–1944.)

Isusovac p. Miroslav Vanino odlučio je nakon završetka Prvoga svjetskoga rata 1919. pokrenuti časopis pod naslovom *Život*, uz pomoć svoje subraće u Sarajevu, gdje su članovi Družbe Isusove vodili bogoslovno učilište. Bio je, naime, zabrinut za buduća pokoljenja zbog tadašnjega odgoja u liberalnom, protuvjerskom i strogo scijentističkom duhu, u vrijeme kada je dekristijanizacija zahvatila velik dio naših intelektualaca. Već sljedeće godine (1920.) uredništvo se je preselilo u Zagreb.

Časopis je htio pomoći duhovnoj izgradnji naše svjetovne inteligencije. U tekstu pod naslovom *Što hoćemo* u prvom broju iz 1919. otkrivaju se smjernice i ciljevi koje *Život* želi dostići:

»On je uzeo u svoj program čitavo vjersko područje, ukoliko može i mora da zanima svjesna katoličkog svjetovnjaka: i ono, što se izravno ili neizravno tiče objave, i ono, što se odnosi na život u Kristu i po Kristu. Stoga će se na pr. u *Životu* redati kratki članci iz dogmatike, apologetike, moralke, liturgike, crkvenog prava, crkvene povijesti i umjetnosti, nauke o sv. Pismu; *Život* će se osvrtni na protuvjerske časopise iznoseći crkvenu nauku i pobijajući mirnim tonom njihove zablude; kadšto će se zabaviti onim

filozofskim, literarnim i sociološkim pitanjima, koja zasijecaju u vjersko–ćudoredno područje; kitić će se, ako bude odziva, cvijećem religiozne poezije, a osobitu će pažnju podavati njegovanju nutarnjeg, vrhunarnog življenja pa će uz izvorne članke donositi i prijevode vrsnijih djela ascetske literature, kakvom obiluju veliki katolički narodi« (Uredništvo, 1919, 21–22).

Zanimljivo je pratiti kako prvi urednik p. Vanino piše o raznolikim temama. On je u prvom redu bio povjesničar koji je pokrenuo dva časopisa: *Croatia sacra: Arhiv za crkvenu povijest Hrvata* (1931.) i *Vrela i prinosi: Zbornik za povijest isusovačkog reda u hrvatskim krajevima* (1932) te je u njima objavljivao brojne studije, na temelju čega je 1937. i postao dopisni član Hrvatske, tada Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Napose obrađuje teme iz isusovačke povijesti u hrvatskom narodu. No uz tu svoju glavnu struku doktorirao je također iz filozofije i teologije. Studirajući većim dijelom u inozemstvu (Požun, Beč, Louvain), iz njegovih se članaka vidi da je bio sposoban upustiti se u razna pitanja i probleme te ih obraditi prikladno i na odgovarajućoj razini. Napose je zanimljivo da je Vanino napisao više kraćih priloga koji govore o prirodnim znanostima, odnosno o njihovu odnosu prema vjeri. U njima se želi pokazati da ne postoji nikakav sukob između vjere i znanosti, što potvrđuje djelovanjem mnogih znanstvenika koji su u isto vrijeme i vjernici. Evo nekih naslova Vaninovitih priloga iz toga područja: *Prirodoslovci i kršćanstvo* (Vanino, 1919a); *Astronomi i vjera* (Vanino, 1919c); *Pčela i eksistencija Božja* (Vanino, 1920); *Mineralogijski prvaci prema vjeri* (Vanino, 1921a); *Geolozi prema vjeri* (Vanino, 1921b) i dr. Već u prvom broju iz 1919. Vanino u članku *Prirodoslovci i kršćanstvo* piše:

»Danas je mnogima kao dogma, da se eksaktne znanosti, a napose prirodoslovlje, ne mogu da slože s kršćanstvom [...] Krupna je neistina, da su prvaci na području prirodoslovnog istraživanja sami bezvjerci i bezbošći. Upravo je protivno istina, kako ću dokazati nizom članaka u ovom časopisu. Nego kad bi i bili svi prirodoslovci bezvjerci i ateiste, još otud ne bi slijedilo, da je njihov svjetovni nazor istinit. Jer ćim počne prirodoslovac govoriti o stvarima, što se odnose na religiju, u isti mah ostavlja svoje područje i prelazi na tuđe, na kojem ni jedan od stotine nije kompetentan da sudi. Bijele su vrane naime oni prirodoslovci, koji su dovoljno obrazovani u filozofiji ili ćak u teologiji, a baš su ove dvije znanosti prve i jedine zvane, da izreknu sud o pitanjima transcendentálnima, kao što su Bog, duša, ćudo i dr. Eksaktna znanost opaža materijalne pojave, pravi eksperimente, računa, od pojedinih opažanja postavlja t. zv. prirodne zakone i t. d. Ona ne smije i ne može logićki dalje segnuti, nego što dopire opažanje i neposredni logićki zaključak. S toga na pr. prirodopisac prelazi na područje filozofije, kad tvrdi, da je materija vjećna. Nikakvim sredstvima eksaktne znanosti ne može se dokazati vjećnost materije. Isto vrijedi i za ostale tvrdnje i ‘postulate’ prirodnih znanosti, koji se protivie kršćanstvu« (Vanino, 1919, 1–2).

U jednom od sljedećih priloga o odnosu vjere i znanosti ponovno piše kako je u pojedinim prethodnim brojevima časopisa dokazano »za prvake nekih grana prirodnih znanosti, da su bili odrješiti protivnici materijalizma i ateizma, paće da su velikom većinom bili uvjereni kršćani« (Vanino, 1921, 52).

I Vaninova subraća iz isusovaćke zajednice bila su poput njega europski studenti sa znanjem više jezika, pa su prateći suvremenu inozemnu literaturu priredivali prema njoj priloge ili prevodili one bitnije. Uz njih pišu i vanjski ćla-

novi ne–isusovci. Kasniji urednici časopisa *Život* sa svojim suradnicima također izlažu »bogatstvo kršćanske istine, upozoravajući na opasnost od ‘samodostatnosti gnoze i racionalizma’, od ‘zavodenja sofizmima’ i od ‘samozvanog smještanja’ čovjeka i čovjekovih sistema na mjesto određeno za Boga i njegovu Riječ« (Uredništvo, 1975, 514).

Život budno prati sva aktualna vjerska događanja u općoj Crkvi i našim krajevima. Kroz svoje članke, priloge, osvrte i recenzije upozorava na naizgled nezaustavljiv proces dekristijanizacije, koji između dva rata rezultira određenim potiskivanjem kršćanskoga svjetonazora u hrvatskoj javnosti.

No časopis je otvoren i onima koji nisu religiozni, ali su tražitelji istine i smisla svega postojećega, napose ljudskoga života. Od tema su zastupljene filozofija, aktualna i povijesna tematika, moralka, teološke i religijske teme. Najviše se piše o vjeri i nevjeri, ateizmu i teizmu, sukobljavanju katolicizma s marksizmom, odnosno “dijalektičkim” materijalizmom, o besmrtnosti ljudske duše. Također nije izostavljena ni psihološka tematika, kao ni drugi sadržaji. Tako se polemiziralo o psihoanalizi, o individualnoj psihologiji, parapsihologiji, okultizmu, o sektama, o umjetnosti u religijama, o svećeničkom celibatu, starokatolicizmu, masoneriji, o aktualnoj problematici te o povijesnim temama hrvatske katoličke prošlosti (usp. Sečkar, 1995, 419).

Temeljna svrha časopisa *Život* bila je predstaviti međusobni odnos kršćanstva i prirodnih znanosti, te ozbiljno upozoriti na nastale poteškoće protiv vjere podizane u ime znanosti, podsjećajući pritom na preambulno utemeljenje vjere. Nadalje, smotra svojim poticajnim priložima pokušava upozoriti javnost na filozofska, vjerska i moralna pitanja, a recenzijama knjiga utječe na opširno i temeljito razmišljanje o naznačenim problemima. Već prvo godište (volumen) časopisa donosi neke naslove koji ukazuju na raznolikost priloga kakvi su se pojavljivali i u budućim brojevima: *Harmonija prvog poglavlja Biblije* (Vlašić, 1919); *Politika Svete Stolice* (Vanino, 1919b); *O braku po volji Božjoj* (Bock, 1920); *Pogled na Katoličku Crkvu* (Dujmušić, 1920); *Transformizam i moderna znanost* (N. N., 1920); *Položaj čovjeka u svemiru* (Buljan, 1920); *Biblijska kozmogonija u svjetlu znanosti* (Vlašić, 1920); *Prirodoslovne znanosti i naziranje na svijet* (Galović, 1920) i dr. Spominjemo i kasnije priloge koji se tiču liberalizma, komunizma, indiferentizma, agnosticizma.

Drugi urednik koji je preuzeo vodstvo i brigu oko časopisa je p. Ante Alfirević. On tumači vjerske istine i moralni život, smatrajući kako je to najučinkovitija apologija katoličkih vrijednosti pred izazovima tadašnjega vremena. U svojim radovima najviše je pisao o katoličkim misijama, Katoličkoj akciji te o Katoličkom pokretu. Uveo je posebnu rubriku *Fiat lux*, koja je predstavljala apologetski svjetionik za konkretne društvene prilike, u književnosti, kulturi i javnom životu općenito. Alfirević je također zaslužan za uvrštavanje rubrike *Hrvatska bibliografija*, informirajući o novostima na tržištu knjiga, svrstavajući ih u tri kategorije: dobre, dvojbene i loše (usp. Brajičić, 1995, 241–249). *Život* postaje svojevrsno zrcalo duhovnoga, kulturnoga i društvenoga života hrvatske javnosti s tendenci-

jom rješavanja raznih socijalnih pitanja i formiranja zdrave osobnosti hrvatskoga društva.

Godine 1930. uredništvo časopisa preuzeo je profesor filozofije p. Karlo Grimm, pa je tada smotra poprimila više psihološku i filozofsku orijentaciju te sociološko lice kritički usmjereno prema boljševičkomu Sovjetskomu Savezu.

Nakon p. Grimma 1937. urednik je postao p. Stjepan Tomislav Poglajen, koji je nastavio uređivati *Život* s naglašenom socijalnom problematikom te borbom za dublju duhovnu izgradnju kršćana i njihovu snažniju ulogu u društvenom životu. Poglajenovi članci prožeti su naglašeno personalističkim pristupom. Njegovi prilozima uvijek upućuju na osobni odnos prema Bogu i prema čovjeku, odnosno osobi, personi, najvećoj vrijednost cjelokupne zbiljnosti (usp. Šestak, 2011, 547–551). Zbog zauzetoga socijalnoga, pa i političkoga djelovanja p. Poglajen je često mijenjao imena i adrese, pa je između ostaloga pisao i pod raznim pseudonimima: Profesor Kolaković, Father George, Vlado, Catholicus, Croata, Historicus, Viator.

»On je svojim vizionarskim zanosom plamtio za ideale Kristova kraljevstva. Bernanosovog stila i emfaze i u *Život* je prenosio nemire iz života i politike. Unio je nove oblike i sadržaje [...] Poput meteora, prohujao je cijelim globusom. Od Slovačke, partizanstva, Sovjetskog Saveza, Češke, Zapadne Europe, Amerike, Kine, Indije, Vijetnama. Bio je najpoznatiji i najzagonetniji Hrvat na svjetskoj pozornici. Teško je razlučiti: što je legenda a što istina o njemu« (Sečkar, 1995, 420–421).

U vrijeme Poglajenova uredništva bio je zaplijenjen broj 9–10 godine 1938. od Državnoga tužiteljstva zbog priloga *Dokumenti govore*. Radilo se o tekstovima koji su kompromitirali Hitlera (usp. Brajičić, 1995, 243). Nakon njega urednici su bili filozof p. Ivan Kozelj i biolog p. Franjo Krautzer.

Osim spomenutih glavnih urednika, u časopisu su aktivno djelovali i neprestano ga obogaćivali svojim radovima sve brojniji suradnici. Filozof p. Franjo Šanc započeo je obrađivati i teme iz religijskih znanosti. Tako u članku *Najstarija vjera i njezino podrijetlo* on piše o poznatom šestosveščanom djelu etnologa i religijologa Wilhelma Schmidta *Der Ursprung der Gottesidee*, u kojem taj njemačko–austrijski redovnik iz Družbe Riječi Božje prikazuje kulturno–historijskom, odnosno komparativnom metodom najstarije narode i kulture čitavoga svijeta. Šanc kaže kako je autor odgovorio na pitanja »Koja je bila zajednička vjera čitavoga ljudskoga roda?« kao i »Koje je podrijetlo najstarije zajedničke vjere ljudskoga roda?« Piše da postoji »Božja praobjava u pravom smislu te riječi: Bog se uistinu ljudima lično objavio na početku ljudskoga roda te im dao njihovu zajedničku vjeru, koja se onda dalje predavala od koljena do koljena. Ova je vjera bila čist monoteizam. Politeizam i druge krive nauke na području religije postale su istom pod utjecajem kasnijih kultura« (Šanc, 1935). Sažetije pak priloge iz područja patristike objavljivao je p. Ivan Petar Bock. Ostali tekstovi rezultat su pisanja brojnih autora kao što su Ivan Merz, Dušan Žanko, Andrija Spiletak, Mirko Cerovac, Marica Stanković, Petar Grgec, Vilim Keilbach te isusovci p. Stjepan Sakač i p. Jakov Gemmel.

Osim starijih suradnika u ovoj smotri radove su počeli objavljivati i novi, mladi članovi Družbe Isusove (skolastici filozofi), kao što su: Predrag Belić, Dinko Mravak, Ante Katalinić, Mihael Škvorc. Revija je postupno dozrijevala, dosezala sve višu stručno–znanstvenu razinu. Tomu je pridonijelo i osnivanje isusovačkoga Filozofskoga instituta 1937. godine na Jordanovcu u Zagrebu, s obzirom na to da su njegovi profesori bili urednici i aktivni suradnici.

Godina 1944. potresna je za časopis *Život*, koji prestaje izlaziti. Skorim dolaskom komunista na vlast utrnuta su i sva ostala katolička glasila.

2. Obnovljeni Život (1971.–2019.)

2.1. Od 1971. do 1990. godine

Godine 1971. dolazi do ponovnoga pokretanja časopisa s novim naslovom: *Obnovljeni Život: Časopis za religioznu kulturu*. Reviju izdaje Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove, čiji profesori najvećim dijelom ispunjavaju njezine stranice. Od 1971. do sloma komunizma (1990) urednici su sljedeći isusovci teolozi: Rudolf Braj(i)čić, Rudolf Koprek, Vatroslav Halambek, Franjo Pšeničnjak, Valentin Pozaić, Tonči Trstenjak.

Iz riječi uredništva u prvom broju 1971. godine vidi se smjer kojim obnovljeni časopis želi krenuti:

»Časopis će svojim čitateljima, dakako uz suradnju, pomagati da se snalaze u današnjim pitanjima vjere, gajit će u njima težnju da se u duhu Koncila što bolje uklope u naše konkretno društvo, razvijat će u njima smisao za dijalog s marksistima, upozoravat će ih na probleme naših obitelji, činiti osjetljivijima za pitanja mladeži, pružati im duhovnu hranu na svetopisamskim i dogmatskim temeljima, olakšavati im rješavanje moralnih pitanja u duhu kršćanskog morala koji izvire iz kršćanskog bića, upoznavati ih s religioznom sociologijom, s individualnom i socijalnom psihologijom, donositi pred njih dobra nekršćanskih filozofa i religioznih sistema, sokoliti ih na ekumenizam, poticati na rad za Božje kraljevstvo saopćenjima o konkretnim apostolatima kod nas u obiteljima, među inteligencijom, po sjemeništima, u vanjskim misijama, olakšati im bolje shvaćanje svećeništva, uvoditi ih u religioznu literaturu koja kod nas izlazi i religiozno im vrednovati profanu literaturu kao i ostale oblike profane umjetnosti.

Nadamo se da time ispunjavamo stanovitu prazninu u našoj religioznoj publicistici i bilo bi nam drago kad bismo to mogli s uspjehom ostvariti, radosni što na taj način možemo svojim čitateljima služiti, uvijek spremni da pred sudom javnosti svoja gledanja po potrebi ispravimo i usavršimo. Stoga ćemo biti zahvalni za svaki priopćenje sud naših čitatelja, bilo o reviji u cjelini, bilo o pojedinim člancima« (Uredništvo, 1971, 1).

Razdoblje ponovnoga pokretanja časopisa *Obnovljeni Život* vrijeme je pokoncilске Crkve, koja poduzima liturgijsku, teološku, pastoralnu, ekumensku obnovu te se otvara svijetu kroz dijalog s marksističkim materijalizmom i ateizmom. Zanimljivo je uočiti da se je i u predratnom *Životu* dosta pisalo o dijalektičkom materijalizmu (primjerice Franjo Šanc, Ivo Korsky), koji je pod utjecajem sovjetskoga komunizma imao određeni utjecaj na neke intelektualne krugove. Krajem

60–ih godina 20. stoljeća stječe se dojam kako se ledena santa komunističkih rigidnih zahtjeva i ideja polako počinje rastapati. Početkom novoga desetljeća javlja se i Hrvatsko proljeće. Koncilski *aggiornamento* pridonio je da se kršćanski mislioci sve više upuštaju u razmatranje svjetskih događaja, u Crkvi zovu na akciju i postaju poput proroka zajednice koji pokreću njezino djelovanje.

U tom je, dakle, ozračju ponovno niknuo *Obnovljeni Život*, koji nastoji poticati obnovu Crkve. Najveći zamah ponovnomu pokretanju časopisa dao je prvi urednik isusovac p. Rudolf Brajičić. On je idejno i programatski vodio izdavanje ove revije, tražeći pisce i vrednujući njihove priloge prije objavljivanja. U tehničkom i organizacijskom smislu posao je zauzeto obavljao p. Rudolf Koprek, s kojim je Brajičić odlično surađivao.

Obnovljeni Život nastavio je i proširio tematiku predratnoga časopisa *Život*. A ciljevi su bili: razjašnjenje pitanja vjere, jačanje težnje smislenoga dijalogiziranja s marksistima, upozoravanje na probleme obitelji i mladeži, pružanje duhovne hrane temeljene na kršćansko–moralnim temeljima, rješavanje aktualnih problema i dvojbi kroz provedbu kršćanskoga morala. Nadalje, *Obnovljeni Život* zauzimao se je za provođenje ekumenizma i upoznavanje čitatelja s religioznom literaturom. O ekumenskom djelovanju kroz više godina iz Rima pisao je p. Stjepan Schmidt, dugogodišnji suradnik prvoga predsjednika Tajništva za jedinstvo kršćana kardinala Augustina Bee, i kao takav neposredni sudionik u poticanju ekumenizma unutar Katoličke crkve.

Česta metoda koju su slijedili autori članaka je metoda *egzistencijalne inspiracije*. Njezina je svrha bila pisanje i izvještavanje o onom što je čovjek u određenom trenutku doživljavao u neposrednom dodiru sa zbivanjima u svijetu i Crkvi. To pak nadalje znači da je časopis aktualno pratio sve bitne svjetske i crkvene događaje te je teoretske smjernice nastojao primjenjivati u konkretno praktično djelovanje. *Obnovljeni Život* upućivao je kako se obraniti od ateističkih i antihumanih marksističkih ideja (usp. Brajičić, 1995, 241–249).

U časopisu se po broju, kao i kvaliteti, članaka s područja teologije i religiozologije ističu isusovci: dogmatičar p. Rudolf Brajičić, moralist etičar p. Ivan Fuček, bioetičar p. Valentin Požaić te bibličar franjevac konventualac Celestin Tomić.

U svescima dolazi do izražaja religiozno–filozofska tematika, zatim sociološke, bioetičke, moralne i psihološke teme te prilozi koji analiziraju Sveto pismo. To je razdoblje u kojem je naglašenija i prisutnost obiteljske tematike, gdje se nastoji pomoći u rasvjetljavanju i rješavanju problema u osnovnoj stanici ljudskoga društva. *Obnovljeni Život* upravo su osvježavali članci s Obiteljskih ljetnih škola, koje je organizirao Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove pod vodstvom p. Jure Bosančića. Ti prilozi, iako pretežno nisu strogo znanstvenoga obilježja, nalaze se u 23 sveska časopisa i pravi su rudnik s temama koje teoretski i praktički obrađuju pitanja kršćanskoga obiteljskoga života (usp. Brajičić, 1995, 247). Osim spomenute tematike *Obnovljeni Život* izvještavao je o održanim simpozijima na Filozofsko–teološkom institutu, primjerice o simpoziju posvećenom Albertu Velikom, u čast isusovcima Ruderu Boškoviću, Teilhardu de Chardinu i Karlu

Rahneru, o ljudskim pravima, problemu smisla ljudskoga života, religioznom indiferentizmu, o vjeri mladih te Crkvi u uvjetima našega društva.

U prvom broju 1971. nalazi se članak glavnoga urednika p. Brajičića pod naslovom *U dijalogu s marksistima*. Gotovo bi se moglo reći da je to programatski tekst za razdoblje koje će trajati do nastanka demokratske Hrvatske početkom devedesetih godina 20. stoljeća: jedna od glavnih tema bio je upravo odnos prema vladajućoj državnoj ideologiji. Brajičić polemizira s člankom marksističkoga filozofa Branka Bošnjaka *Kritika religije*, suprotstavljajući se njegovoj misli (ili bolje reći njegovoj želji) da religija mora biti privatna stvar svakoga građanina i da nema pravo na javnost. Urednik Brajičić vrlo dobrom analizom ukazuje na to da

»vjera kao *slobodno prihvaćanje* Transcendencije (Boga) najprivatnija je stvar, jer je čin kojemu je izvor *jedino* u ljudskom individuumu obdarenom slobodnom voljom. Nitko ne može vjerovati za drugoga [...] Posve protivno moramo utvrditi o vjeri *kao o predmetu vjerovanja*. Kao predmet vjerovanja ona nije privatna stvar, nego je najjavnija od svih javnih stvari. [...] Kao što Transcendencija nadilazi materijalni svijet, tako i njezina javnost nadilazi (transcendira) javnost vremenitog društvenog poretka u njegovoj vremenitosti. Javnost vjere kao predmeta vjerovanja nije identična s javnošću nacionalne ekonomije, društva esperantista ili predmeta politike u koliko je u ovozemnom i vremenitom. Zato je moguće odvojiti državu od vjere i državu od partije ukoliko je nosilac ateizma a da se pri tom ne dokine ni javnost vjere ni javnost partije kao nosioca ateizma« (Brajičić, 1971, 36–37).

Iako su prodornost marksizma i ateistička vlast postupno slabile (što je i dovelo do nove mogućnosti izlaženja časopisa, ne samo ovoga, nego i drugih) u brojevima časopisa *Obnovljeni Život* kroz sljedeća dva desetljeća bio je prisutan stalni dijalog ili polemika s vladajućom ideologijom. A glavno pitanje bilo je uvijek značenje ljudske slobode i mogućnost neometanoga prakticiranja vjere u tadašnjem komunističkom društvu.

Časopis se je naglašeno bavio i pitanjima koja se izravno tiču same Crkve, napose u tom razdoblju koje je nazvano “postkoncilskim”. I tada je svoju misao izoštavao neumorni p. Brajičić člankom *Manifest trideset trojice*, gdje je riječ o rezignaciji koja je tada zahvatila Crkvu. Autor ističe da se je taj “Manifest” uglednih teologa »izložio dvostrukoj oporbi: oporbi biskupa, kojima ne pruža jamstvo da se u Manifestu radi o programu djelovanja usklađenu s ispravnim gledanjem na misterij Crkve. I oporbi vjernika, osobito mladih, koji više ne žele da se njima manipulira, nego traže jasne ciljeve za radove na njihov račun« (Brajičić, 1972, 338–339). U cijelom članku dolazi do izražaja precizna analiza pojmova, povezanost misli u skladnu cjelinu i čvrsta logičnost u zaključivanju. Takvim je načinom razlaganja u svim svojim člancima p. Brajičić ukazao na potrebu otvorenoga, jasnoga pisanja i govorenja o svim temama koja se tiču pojedinca kao vjernika ili svakoga čovjeka koji traži i spoznaje istinu.

Brojevi časopisa od 1971. godine drukčije su intonirani u odnosu na predratne. Sada su oni postali više znanstveni, iako prvotno ne bježe od priloga religioznoga obilježja za širu čitalačku publiku. Valja imati na umu da je časopisu *Obnovljeni Život* neposredno prethodio listić za duhovnu kulturu, pod naslovom *Gospino ognjište*. Upravo ga je pokrenuo i uređivao s isusovačkim skolasticima

(bogoslovima) budući prvi urednik *Obnovljenoga Života* p. Rudolf Brajičić. Uređivan je po uzoru na list belgijskih isusovaca *Foyer Notre–Dame* i tiskan od 1967. do 1970. godine. Kada je 1971. počeo izlaziti *Obnovljeni Život*, tada je u njegovu dodatku kroz 20–ak godina ugrađivan i sadržaj sličan onomu iz lista *Gospino ognjište*. Postavši naglašeno znanstveni časopis, ti su dodatci od kraja 90–tih godina prošloga stoljeća izostavljeni.

Nakon nekoliko desetljeća izlaženja časopis *Obnovljeni Život* uspio je ostvariti u priličnoj mjeri ono što je zacrtao na početku ponovnoga izlaženja p. Rudolf Brajičić. Pridošla su i nova područja, a najzastupljenije su teme o vjeri i nevjeri, ateizmu i teizmu, sukobljavanju katolicizma s marksizmom. Dosta je prisutna psihološka tematika. Ima, naravno, i interdisciplinarnih tema, napose onih između filozofije i teologije, pa se u mnogim člancima osjeća prisutnost jednoga i drugoga područja. Osim spomenutih religijskih disciplina, u smotri su zastupljeni i prilozi iz sakralne umjetnosti. Tu spadaju članci o sakralnoj glazbi, o religijskim temama u književnosti i filmskoj umjetnosti, zatim prilozi iz područja likovne umjetnosti i arhitekture. Urednici žele privući za suradnike razne znanstvenike, ne samo katoličke, nego i židovske, pravoslavne, muslimanske. U tom smislu časopis želi razvijati duh tolerancije i suradnje sa svim ljudima koji žele pridonijeti zdravomu, tolerantnomu i produhovljenomu hrvatskomu društvu.

Ima priloga koji u strogom smislu pripadaju filozofiji, ali dotiču područje teologije ili religijskih znanosti (primjerice članci filozofa Ivana Kopreka iz područja etike). Uočava se da su prvih godina s najvećim brojem članaka bili zastupljeni isusovci. Najplodniji i najdublji autor svakako je p. Rudolf Brajičić, koji je pisao i pod pseudonimima Benjamin Ivaničin i Fabijan Božiković. On se prvotno istaknuo kao izraziti mislilac na području sistematske teologije i religijskih znanosti, da bi s vremenom postao i zanimljiv filozofski pisac. Bio je čovjek pun ideja, pa je obrađivao razne teme vrlo refleksivno, pregledno i duboko. I kada bismo htjeli izdvojiti ono što je u časopisu *Obnovljeni Život* došlo najviše do izražaja s područja teologije i religiofilozofije, tada bi to bili Brajičićevi članci o vjeri, vjerskoj slobodi, o odnosu Crkve i države, o dijalogu s marksizmom, o religiji u školi, prisutnosti mita u Bibliji, ljudskoj osobi, o svjetovnim vjernicima laicima, svećeništvu, kršćanskoj duhovnosti, o kristologiji, mariologiji, o vjeri u prastaro doba, vjeri starih Egipćana, o sektama novoga doba i dr. Zadržava raznolikost i brojnost tema u čiju se obradu Brajičić uspješno upuštao.

Pred kraj toga razdoblja (1989) urednik p. Tonči Trstenjak uveo je u časopis novu rubriku pod naslovom *Aktivnosti Svete Stolice*, odgovarajući na želje čitatelja da bolje upoznaju središnju upravu Crkve. I to pokazuje da je *Obnovljeni Život* uvijek nastojao slijediti smjernice crkvenoga učiteljstva i njegova nastojanja oko evangelizacije svijeta. Zanimljivo je s vremenske distance vidjeti kako urednik Trstenjak početkom te 1989. godine piše u uvodniku o općoj krizi koja je zahvatila ovo naše podneblje.

»Zato u ovom trenutku svaki koji se osjeća pripadnikom Crkve Kristove mora preuzeti dio odgovornosti u obnovi našega društva«. Radi se o prilici „da iz starih struktura udemo u civilizaciju ljubavi, u kojoj je sloboda *biti čovjek za druge* [...] Nakon goto-

vo dva tisućljeća kršćanstva. Vjerujemo li mi u tu Božju silu i mudrost? Imam dojam da još uvijek vjerujemo svojoj mudrosti i svojim snagama. Tu i jest glavno žarište naše narodne i kršćanske krize u ovom trenutku. Tu se nalazi i prethodno prozvana odgovornost naše Crkve za dio opće krize koja nas je zahvatila. To i jest razlog da nas neki plaše, da nam ne vjeruju, da zaziru od naših programa i ponuda« (Trstenjak, 1989, 1).

Kao da tim riječima nagoviješta skorašnje burne godine u kojima je hrvatski narod proživljavao teško vrijeme nastajanja slobodne države, kada su Crkva i njezini članovi odigrali važnu ulogu u podizanju morala i duhovnosti među našim ljudima.

Budući da je 1990./91. Družba Isusova slavila 450. obljetnicu osnutka (1540.), kao i 500. godišnjicu rođenja svojega osnivača sv. Ignacija Lojolskoga (1491.), u *Obnovljeni Život* uvedena je nova rubrika *Ignatiana*, u kojoj su se kroz sljedeće dvije godine objavljivali tekstovi u vezi s tim jubilejima. Sasvim je logično da sami isusovci, koji uređuju časopis, čitateljstvu pruže građu za bolje upoznavanje svojega osnivača, kao i dubinu ignacijevske duhovnosti. Glavni autor priloga s navedenoga područja bio je isusovac p. Roko Prkačin: *Sveti Ignacije Loyolski kao učitelj molitve* (Prkačin, 1990a); *Osnivač Družbe Isusove* (Prkačin, 1990b); *Geneza duhovnih vježbi Ignacija Loyolskog* (Prkačin, 1991a); *Teologija "Duhovnih vježbi" Ignacija Lojolskog* (Prkačin, 1991b); *Kristološka dimenzija ignacijanske duhovnosti* (Prkačin, 1991c); *Ideal služenja u ignacijanskoj duhovnosti* (Prkačin, 1991d). Ti su prilozi pridonijeli dubljemu upoznavanju duhovnih vježbi sv. Ignacija, koje u naše vrijeme sve više privlače ljude različitoga profila, napose iz mlade generacije. Ti su članci pridonijeli dubljemu poznavanju ignacijevske duhovnosti s različitih vidika.

Da je problematika mladih u društvu i Crkvi zauzimala važno mjesto u časopisu, pokazuje i objava većega broja priloga sa simpozija Vjera mladih i Crkva u uvjetima našega društva (održanoga 1988. godine) u br. 3 iz 1990. godine. Tu se nalazi i poseban prilog o životu i djelovanju Vjerske zajednice mladih "Jordan", vezanu uz župu Bezrgješnoga Srca Marijina. Osnovali su ju i vodili isusovci, među kojima su bili i profesori s Filozofsko-teološkoga instituta, također suradnici u časopisu *Obnovljeni Život*.

2.2. Od 1991. do 2019. godine

Izdavač je časopisa u novoj Hrvatskoj i dalje Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, no sada je povezan i s Filozofskim fakultetom Družbe Isusove, koji od 2015. djeluje u sklopu Sveučilišta u Zagrebu pod novim imenom: Fakultet filozofije i religijskih znanosti. On je, naravno, i dalje u isto vrijeme crkvena visokoškolska ustanova, koju je 1989. osnovala vatikanska Kongregacija za katolički odgoj (sveučilišta, fakulteti, instituti i visoka učilišta).

U tom su razdoblju bili sljedeći urednici: sociolog Josip Jelenić, filozofi Ivan Koprek, Ivan Šestak i Dražen Volk; teolozi Tadija Milikić i Marijan Steiner te ponovno Tadija Milikić. Može se uočiti da svi urednici časopisa *Obnovljeni Život* od 1971. do danas (kao i predratnoga časopisa *Život*), bez obzira na to koje im je glavno stručno područje djelovanja, stavljaju naglasak na teološke i općenito

religiološke teme, jer osjećaju da je potrebno proširivati duhovno–vjerski obzor svojega čitateljstva.

Urednik p. Ivan Koprek djelovao je u burnom vremenu nastanka demokratske Hrvatske. Časopis je trebao pridonijeti ostvarenju i razvitku slobode te obnovi duha u našem narodu. Nastojao je »uspostavljati dijalog teologije i ‘kršćanske filozofije’ s konkretnim idejama i problemima vremena u kojemu živimo« (Koprek, 1998). Pokušao je da čitatelji kroz priloge više doznaju, razumiju i spoznaju vlastito biće i ostvare svoju vjeru u konkretnom vremenu i prostoru. Koprek je nastojao članke podići na višu znanstvenu razinu i časopis je s vremenom nakon njegove uredničke službe ušao u najvišu kategoriju znanstvenih časopisa a1. On je oblikovao i mrežne stranice na Internetu (od 1994.), gdje su se mogli naći sažetci najnovijih brojeva.

S novom demokratskom hrvatskom državom (međunarodno priznatom 1992.) na svoj se način mijenja i paradigma u pisanju i objavljivanju članaka u časopisu *Obnovljeni Život* (usp. Trstenjak, 2019, 435–441). Rasprave i dijalozi s marksizmom i “dijalektičnim” materijalizmom iz vremena komunizma postaju bespredmetni. Uz uobičajene religijsko–teološke teme tada se nameću nove, primjerice dijalog kršćana s današnjim svijetom u kojem vlada siromaštvo uz goleme profite pojedinaca i organizacija, ekonomski problemi nerazvijenoga dijela svijeta, pitanja zaštite ljudskoga života, briga za okoliš i klimatske promjene, izazovi u korištenju silno razvijenih tehničkih sredstava. Raznovrsnost priloga pokazuju neki od ovih naslova: *Papa Ivan Pavao II. za novu kulturu života* (Vesely, 1996); *Moderna fizika, kršćanstvo i istočnjački misticizam* (Cerovac, 1996); *Evolucija i kreacionizam* (Perković, 1996); *Demografska obnova društva počinje od obitelji* (Jelenić, 1996); *Vjera i suvremena znanstvena istraživanja* (Cerovac, 1998); *Crkva i politika* (Bezić, 2001); *Joga i kršćanstvo* (Nikić, 2004); *Zavjera protiv Isusa Krista* (Roščić, 2006); *Rad i kontemplacija — put i cilj čovjekova samoostvarenja* (Knežić, 2015); *Egzistencijalni dokaz vjere: Vjermička egzistencija i iz nje proizlazeći dokaz o Božjoj opstojnosti* (Golubović, 2018).

Živimo u dekristijaniziranom svijetu i zadatak je Crkve da novom evangelizacijom donosi Krista u čovječanstvo. Naš hrvatski narod postajao je kršćanski od 7. stoljeća na ovim prostorima, no i njemu je potrebna reevangelizacija, jer je sekularizacija i indiferentnost s obzirom na vjeru uzela maha i kod nas. U tom smislu časopis *Obnovljeni Život* i dalje daje svoj doprinos rastu vjere i izgradnji Crkve.

Za vrijeme urednika p. Ivana Šestaka (1998.–2007.) *Obnovljeni Život* od 2006. godine mijenja podnaslov, koji glasi: Časopis za filozofiju i religijske znanosti. Od 23. ožujka 2006. uključen je u *Hrčak* (Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa). No zbog smanjenja broja priloga u rubrici *Razmišljanja* i konačno njihova ukidanja (1999) časopis je postao manje privlačan za šire vjermičko čitateljstvo, koje je upravo na tim stranicama najviše nalazilo hranu za svoj duhovni rast. Osim toga, iznenađenje za publiku bila je i činjenica da je *Obnovljeni Život* od 1998. počeo izlaziti svega četiri puta godišnje (dotad šest puta). Čule su se čak i primjedbe kako se je očekivalo da će časopis u novoj Hrvatskoj postati mjesečnik koji će pojačati duhovnu i moralnu izgradnju našega naroda,

kad tamo obrnuto — broj se u godištu smanjio! Možda se je uvidjelo da nema dovoljno spisateljskih i financijskih snaga da bi se išlo starim putem ili krenulo novim smjerom. Osim toga, dotadašnji urednik p. Ivan Koprek pokrenuo je 1999. na isusovačkom fakultetu novi časopis isključivo na stranim jezicima *Disputatio philosophica: International Journal on Philosophy and Religion*, pa je vjerojatno smatrano da je ponudeno rješenje realno i dovoljno.

Urednik p. Tadija Milikić (od 2008. do 2012. i ponovno od 2018. godine) podignuo je *Obnovljeni Život* na još višu znanstvenu razinu. Mnogo nastoji oko angažiranja dobrih i raznolikih recenzenata (osim obvezna dva, u nekim nejasnim situacijama tri ili četiri!), što pridonosi većoj kvaliteti članaka. Zahvaljujući ponajviše njemu, danas se časopis nalazi na više međunarodnih portala znanstvenih revija: ERIH PLUS, SCOPUS, EBISCO, The Philosopher's Index, ATLA Religion Database, Religion & Theological Abstracts (Myerstown, U.S.A.). Uz već postojeće teme iz religijskih znanosti i filozofije, p. Milikić naglašeno je nastavio objavljivati i one vezane uz gospodarska i ekonomsko–upravljačka pitanja iz etičke perspektive (njih je ranije počeo pisati p. Ivan Koprek). A pitanja etičnosti pripadaju ne samo filozofskom, nego i teološkomu moralnomu promišljanju (o nekima od njih u ovom jubilarnom broju govori se s filozofskoga aspekta u članku Ivana Šestaka, *Filozofski obzor tema u časopisu...*).

Primjećuje se da su teme s područja gospodarstva i razvoja cjelokupnoga društva obrađivane s obzirom na izazove u novoj hrvatskoj državi. Tomu je pridonijela i činjenica da uz isusovačke obrazovne institucije na Jordanovcu djeluje i sve se više razvija Zagrebačka škola ekonomije i managementa (ZŠEM). Tako je intenzivnija suradnja s tim učilištem urodila novim sadržajima. Gotovo u svakom broju časopisa *Obnovljeni Život* nalazi se barem jedan članak s dotičnoga područja, primjerice *Etički izazovi globalnom marketingu* (Martinović i Jurković Majić, 2009); *Etika u poslovanju: Etičko vodstvo u poslovnom kontekstu sa slučajevima iz prakse* (Čorić i Jelavić, 2009); *Tumačenje veze između etike i interneta među studentima Zagrebačke škole ekonomije i managementa* (Aleksić–Maslač et al., 2009); *Gaj Julije Cezar, majstor političkog marketinga: Politička promidžba nekoć i danas* (Haramija, 2010); *Načela poslovne etike i korporacijske društvene odgovornosti u području računovodstva, revizije, financija i bankarstva* (Krkač et al., 2011); *Elementi poslovne etike u financijskom sektoru s naglaskom na investicijske fondove* (Vukas i Gvozdanović, 2012). Iz pojedinih se naslova vidi da je autorima važna etička sastavnica u pitanjima ekonomije i menadžmenta. Time se je svakako željelo pridonijeti etičko–moralnoj izgradnji našega društva, koje se riješilo staroga socijalističkoga sustava i prihvatilo kapitalistički, s njegovim brojnim izazovima. Razumljivo je da učilište kakvo je ZŠEM propituje i etičnost u ekonomsko–marketinškom djelovanju. Upravo je marketinška etika »pridržavanje principa, vrijednosti i standarda marketinške struke. Postoje velike razlike u zakonima zemalja u kojima pojedina tvrtka posluje, a etika ide još i dalje od tih zakona. U takvim uvjetima događaju se etički vrlo izazovne poslovne situacije koje je često puta teško i shvatiti i riješiti« (Martinović i Jurković Majić, 2009, 35). Ističe se kako postoje velike razlike među državama s obzirom na svjeto-

nazor, kulturu, odgoj, okruženje i vjeru, pa je stoga pitanje etičnosti poslovanja itekako bitno. U praksi se susreću upitna poslovanja tvrtki s obzirom na politiku cijena proizvoda, njihovom distribucijom i promidžbom cijena, upravljanja proizvodom, distribuciju i promidžbu. »Nedostatak etičnosti povlači za sobom i neetično djelovanje, i dugoročno se, negativno i neprofitabilno, odražava na poslovanje. Naime u globalnom svijetu i tržištu [...] neetičnost u poslovanju se kažnjava na različite načine« (Martinović i Jurković Majić, 2009, 50).

Posljednjih godina primjećuje se da ima manje isusovaca koji pišu u časopisu, a raste broj vanjskih suradnika i tema koje se obrađuju. Razlog je tomu, između ostaloga, što ima sve manje hrvatskih isusovaca, kao i nedovoljna zainteresiranost mladih članova Družbe Isusove za pisanje stručnih i znanstvenih članaka.

S obzirom na to da je u ovom radu riječ o religijsko-teološkim temama, valja utvrditi da se one obrađuju s raznih vidika, pa članke možemo klasificirati na više područja: povijest religija, kršćanska antropologija i etika, psihologija religije, sociologija religije, filozofija religije, fenomenologija religije. S temama o fenomenologiji i filozofiji religije ističe se dominikanac p. Hrvoje Lasić. Evo nekih naslova njegovih studija iz toga (i prethodnoga) razdoblja: *“Naravna” i “nadnaravna” dimenzija ljudskog bića u filozofiji religije* (Lasić, 1988); *Filozofijsko-teološko poimanje “svetoga” i “profanoga” u filozofiji religije* (Lasić, 1990); *Fenomenologija religije — nastajanje i povijesni razvoj* (Lasić, 1994a); *Fenomen religije u filozofiji i teologiji* (Lasić, 1994b); *Duhovnost — bitno obilježje ljudskog bića: Dijalog teologije, filozofije i mistike* (Lasić, 2000). Sloboda koju smo stekli u Domovinskom ratu omogućila je da se neometano progovori o religiji s raznih vidika, što je u prethodnom vremenu bilo prilično ograničeno. Tako Hrvoje Lasić upoznaje čitatelje s fenomenologijom religije, koja je relativno mlada znanost i u nas još malo poznata. Stoga su njegovi članci itekako bili dobro došli. Ističe važnost fenomenologije kako bi se bolje razumjela bit religije, stalne pratiteljice ljudskoga života. Osim toga, Lasićevi su radovi često interdisciplinarnoga karaktera, u kojima se prožimaju filozofija i religiologija. On piše kako je »filozofsko stajalište prema Bogu uvijek samo znanstveno, dok religiozno obuhvaća čitav duševni život: znanje, čuvstvo, htijenje« i pritom ističe »da razumska sastavnica ulazi u sustav religioznog subjekta i da je Bog kao predmet religije pristupačan razumskoj spoznaji [...] Često se poistovjećuje religiju s teologijom, što je neispravno, jer do biti religije se dolazi prihvaćanjem objavljenih istina i provođenjem u život njihova sadržaja koji se očituje u doživljajima i osjećajima, a ne na temelju teoretskog znanja da one postoje« (Lasić, 1994b, 339). U svakom religijskom fenomenu postoji prisutnost svetoga, moćnoga i mističnoga. Upravo je analizom sličnih pojmova vezanih uz navedeno područje Lasić pridonio da naše čitateljstvo, većinom religiozno, upozna sadržaje koji su mu dotad bili relativno slabo poznati.

Zaključak

Kada se pregleda niz volumena časopisa *Život*, odnosno *Obnovljeni Život*, nalazimo mnoštvo raznovrsnih tema i autora te uočavamo koliko je bogatstvo pohranjeno u desetljetnim naporima da se utaži glad za kvalitetnim religioznim i duhovnim napretkom hrvatskoga naroda. Činjenica da je novi niz pod naslovom *Obnovljeni Život*, osim uz izdavača Filozofsko–teološkoga instituta Družbe Isusove, vezan i uz Fakultet filozofije i religijskih znanosti, odnosno uz njihove predavače, morala bi uvijek iznova osiguravati časopisu i teoretsku i praktičnu komponentu. Većina pisaca, naime, piše iz prakse povezanosti sa studentima, kojima valja pružiti odgovore na brojna pitanja s područja filozofije i religijskih znanosti. Ta okolnost trebala bi štititi autore priloga od “prevelikoga” teoretiziranja, bez dovoljnoga osvrta na stvarni život. Gledajući unatrag, može se kazati da je časopis velikim dijelom ispunio svoje ciljeve koje su zacrtali urednici objavljujući raznolike članke, najčešće s područja religijskih znanosti i teologije, te filozofije, psihologije, sociologije, povijesti i kulturologije. *Obnovljeni Život* doprinosit će i ubuduće izgradnji vjernika, ali i svih ljudi dobre volje koji traže istinu i žele ispuniti duhovne težnje vlastitoga bića.

Literatura

- Aleksić–Maslač, Karmela; Koričan, Mirna; Vasić, Dina (2009). Tumačenje veze između etike i interneta među studentima Zagrebačke škole ekonomije i managementa. *Obnovljeni Život*, 64(1), 87–100.
- Bezić, Živan (2001). Crkva i politika. *Obnovljeni Život*, 56(1), 59–68.
- Bock, Ivan Petar (1920). O braku po volji Božjoj. *Život*, 1(5), 94–102.
- Brajičić, Rudolf (1971). U dijalogu s marksistima. *Obnovljeni Život*, 26(1), 35–39.
- Brajičić, Rudolf (1972). Manifest trideset trojice. *Obnovljeni Život*, 27(4), 329–339.
- Brajičić, Rudolf (1995). Pedeset godišta Života — Obnovljenog Života. *Obnovljeni Život*, 50(3–4), 241–249.
- Buljan, Ante (1920). Položaj čovjeka u svemiru. *Život*, 1(7), 161–169.
- Cerovac, Krešimir (1996). Moderna fizika, kršćanstvo i istočnjački misticizam. *Obnovljeni Život*, 51(3), 285–292.
- Cerovac, Krešimir (1998). Vjera i suvremena znanstvena istraživanja. *Obnovljeni Život*, 53(1), 77–85.
- Ćorić, Mirna; Jelavić, Ivija (2009). Etika u poslovanju: Etičko vodstvo u poslovnom kontekstu sa slučajevima iz prakse. *Obnovljeni Život*, 64(3), 393–404.
- Dujmušić, Ivo (1920). Pogled na Katoličku Crkvu. *Život*, 1(5), 105–109.
- Galović, Grgur (1920). Prirodoslovne znanosti i naziranje na svijet. *Život*, 1(8), 199–204.
- Golubović, Aleksandra (2018). Egzistencijalni dokaz vjere: Vjernička egzistencija i iz nje proizlazeci dokaz o Božjoj opstojnosti. *Obnovljeni Život*, 73(1), 53–65.
- Haramija, Predrag (2010). Gaj Julije Cezar, majstor političkog marketinga: Politička promidžba nekoć i danas. *Obnovljeni Život*, 65(2), 151–171.
- Jelenić, Josip (1996). Demografska obnova društva počinje od obitelji. *Obnovljeni Život*, 51(4), 347–372.
- Knežić, Ivana (2015). Rad i kontemplacija — put i cilj čovjekova samoostvarenja. *Obnovljeni Život*, 70(1), 115–126.

- Koprek, Ivan (1998). Riječ urednika. *Obnovljeni Život*, 53(2), 105.
- Krkač, Kristijan; Volarević, Hrvoje; Josipović, Martina (2011). Načela poslovne etike i korporacijske društvene odgovornosti u području računovodstva, revizije, financija i bankarstva. *Obnovljeni Život*, 66(2), 187–199.
- Lasić, Hrvoje (1988). “Naravna” i “nadnaravna” dimenzija ljudskog bića u filozofiji religije. *Obnovljeni Život*, 43(5), 366–379.
- Lasić, Hrvoje (1990). Filozofijsko–teologijsko poimanje “svetoga” i “profanoga” u filozofiji religije. *Obnovljeni Život*, 45(1), 29–42.
- Lasić, Hrvoje (1994a). Fenomenologija religije — nastajanje i povijesni razvoj. *Obnovljeni Život*, 49(1), 25–40.
- Lasić, Hrvoje (1994b). Fenomen religije u filozofiji i teologiji. *Obnovljeni Život*, 49(3–4), 339–348.
- Lasić, Hrvoje (2000). Duhovnost — bitno obilježje ljudskog bića: Dijalog teologije, filozofije i mistike. *Obnovljeni Život*, 55(3), 373–386.
- Martinović, Maja; Jurković Majić, Olivera (2009). Etički izazovi globalnom marketingu. *Obnovljeni Život*, 64(1), 35–51.
- N. N. (1920). *Transformizam i moderna znanost*. *Život*, 1(5), 113–119.
- Nikić, Mijo (2004). Joga i kršćanstvo. *Obnovljeni Život*, 59(1), 41–59.
- Perković, Ante (1996). Evolucija i kreacionizam. *Obnovljeni Život*, 51(3), 295–302.
- Prkačin, Roko (1990a). Sveti Ignacije Lojolski kao učitelj molitve. *Obnovljeni Život*, 45(1–2), 109–119.
- Prkačin, Roko (1990b). Osnivač Družbe Isusove. *Obnovljeni Život*, 45(4), 291–297.
- Prkačin, Roko (1991a). Geneza duhovnih vježbi Ignacija Loyolskoga. *Obnovljeni Život*, 46(1), 110–115.
- Prkačin, Roko (1991b). Teologija “Duhovnih vježbi” Ignacija Loyolskoga. *Obnovljeni Život*, 46(2), 231–242.
- Prkačin, Roko (1991c). Kristološka dimenzija ignacijanske duhovnosti. *Obnovljeni Život*, 46(3–4), 376–385.
- Prkačin, Roko (1991d). Ideal služenja u ignacijanskoj duhovnosti. *Obnovljeni Život*, 46(5), 510–523.
- Rošić, Nikola Mate (2006). Zavjera protiv Isusa Krista. *Obnovljeni Život*, 61(1), 105–121.
- Sečkar, Ivo (1995). Reminiscencija čitatelja Života. *Obnovljeni Život*, 50(3–4), 417–421.
- Šanc, Franjo (1935). Najstarija vjera i njezino podrijetlo. *Život*, 16(9–10), 391–412.
- Šestak, Ivan (2011). Stjepan Tomislav Poglajen i kršćanski personalizam. *Nova prisutnost*, 9(3), 547–551.
- Trstenjak, Tonči (1989). Riječ urednika. *Obnovljeni Život*, 44(1), 1–2.
- Trstenjak, Tonči (2019). Stoljeće Života — Obnovljenoga Života. *Obnovljeni Život*, 74(4), 435–441.
- Uredništvo (1919). Što hoćemo? *Život*, 1(1), 21–22.
- Uredništvo (1971). Riječ uredništva. *Obnovljeni Život*, 26(1), 1.
- Uredništvo (1975). Trideset godišta “Života” (1919–1944; 1971–1975). *Obnovljeni Život*, 30(6), 513–516.
- Vanino, Miroslav (1919a). Prirodoslovci i kršćanstvo. *Život*, 1(1), 1–5.
- Vanino, Miroslav (1919b). Politika Svete Stolice. *Život*, 1(2–3), 51–56.
- Vanino, Miroslav (1919c). Astronomi i vjera. *Život*, 1(10), 242–249.
- Vanino, Miroslav (1920). Pčela i eksistencija Božja. *Život*, 2(1), 1–3.
- Vanino, Miroslav (1921a). Mineralogijski prvaci prema vjeri. *Život*, 3(3), 52–54.

Vanino, Miroslav (1921b). Geolozi prema vjeri. *Život*, 3(4), 57–63.

Vesely, Ema (1996). Papa Ivan Pavao II. za novu kulturu života. *Obnovljeni Život*, 51(3), 261–284

Vlašić, Petar (1919). Harmonija prvog poglavlja Biblije. *Život*, 1(2–3), 47–51.

Vlašić, Petar (1920). Biblijska kozmogonija u svijetlu znanosti. *Život*, 1(8), 185–191.

Vukas, Jurica; Gvozdanović, Igor (2012). Elementi poslovne etike u financijskom sektoru s naglaskom na investicijske fondove. *Obnovljeni Život*, 67(1), 45–57.

Religious–Theological Topics in the Journal Život (1919–1944) — Obnovljeni Život (1971–2019)

*Marijan Steiner**

Summary

The article deals with religious–theological topics which predominate in the journal Život, or rather Obnovljeni Život, while texts from other fields, such as philosophy, psychology, sociology and history are mentioned in passing. Until the end of World War II, that which was stressed in the journal Život was the apologetic endeavour to present the interrelationship between Christianity and the natural sciences with indications of the assaults against the faith which were launched in the name of science. From 1971 until today (in the time intervals between 1971 and 1990 and between 1991 and 2019) Obnovljeni Život was issued continually, after having been launched at the time of the post–conciliar aggiornamento in the Church, when there was a bending of the rigidity of communist rule concurrently with the rise of the Croatian Spring. The Church undertook at that time a liturgical, theological, pastoral and ecumenical renewal and opened itself to the world through her dialogue with Marxist materialism and atheism. After the fall of communism, from 1991 onward, discussion and dialogue with Marxism and „dialectic“ materialism became irrelevant, and hence new topics were imposed on the journal Obnovljeni Život, as follows: the Christian’s dialogue with today’s world in which poverty prevails alongside the enormous profits made by individuals and organisations; the economic problems of the undeveloped part of the world and questions of protecting human life; also, concern for the environment and climate change and, finally, the challenges involving the use of immensely developed technical means, and other topics as well. Since its beginnings the journal ceaselessly strives to contribute in the religious–theological field to the edification of Christian believers and of all people of good will who wish to fulfill their proper spiritual aspirations.

Key words: Život, Obnovljeni Život, religious topics, theological topics, spiritual edification, apologetic character, dialogue

* Marijan Steiner, Th. D., Full Professor. Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb. Address: Jordanovac 110, 10000 Zagreb. E–mail: msteiner@ffrz.hr